

Kortversion av rapport

Butiksanställdas hälsa under covid-19-pandemin

Butiksanställdas anställningstrygghet och arbetsmiljö måste bli bättre. När covid-19-pandemin kom blev dagens brister tydliga och förstärktes än mer. Den som jobbar i butik kan inte jobba hemifrån och när man dagligen riskera att utsättas för smitta drabbas såväl arbetsliv som privatliv i väldigt hög grad.

Det framgår av rapporten *Butiksanställdas hälsa under covid-19-pandemin*, som skildrar hur anställda påverkats av pandemin på olika sätt. Dels rent faktiskt, när det gäller exempelvis sjukdom och förlust av arbetstid och inkomst. Dels när det gäller stress och oro, exempelvis för vad bristfälliga rutiner och kunders beteende kan leda till för den egna och familjens hälsa.

Rapporten bygger på en enkätundersökning som skickades till ett slumpmässigt urval av butiksanställda medlemmar i Handels via mejl våren 2021. Frågorna handlade om arbetet under covid-19 pandemin. Enkäten besvarades av knappt 800 individer, som jobbar i dagligvaruhandel (matbutiker) och sällanköpshandel (till exempel elektronik, mode, byggvaruhandel).

Bakgrund

Från våren 2020 och framåt har samhället på olika sätt präglats av covid-19-pandemin. Viktiga strategier från myndigheterna har varit att alla som kan ska jobba hemifrån, samt restriktioner och riktlinjer för att minska smittspridning av coronaviruset. Butiksanställda har påverkats av detta på olika sätt. Framför allt genom att de måste vara på jobbet och träffa kunder som vanligt.

Men samhällets regler och restriktioner har även påverkat själva handeln: medan exempelvis dagligvaruhandelns matbutiker generellt har haft ett större kundtryck än vanligt, har delar av sällanköpshandeln, exempelvis modehandeln, förlorat kunder. Gemensamt för anställda i alla branscher har dock varit kravet att skydda sig själva och kunder mot smitta.

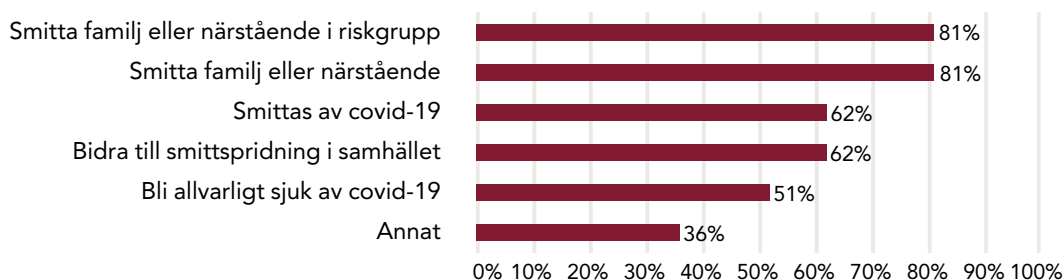

Många har förlorat arbetstid och inkomst

Nära tre av fyra butiksanställda hade förlorat arbetstid och därmed inkomst någon gång under covid-19-pandemin, vid tiden när de svarade på enkäten. I sällanköpshandeln hade 81 procent förlorat arbetstid, i dagligvaruhandeln 64 procent. Den främsta orsaken var frånvaro på grund av sjukdom. Till skillnad mot anställda som kan jobba hemifrån innebär ju även milda symtom att du måste stanna hemma om du jobbar i butik.

Totalt hade hela 73 procent av de anställda i butik någon gång under covid-19 förlorat arbetstid, 81 procent i sällanköpshandeln och 64 i dagligvaruhandeln. Främsta anledningen till förlorad arbetstid var sjukfrånvaro, därefter permitteringar, vilket främst anställda i sällanköpshandeln (33 procent) drabbats av.

Andel som har upplevt stark oro på grund av att ha arbetat i butik under covid-19

... och ännu fler har levt med ständig oro

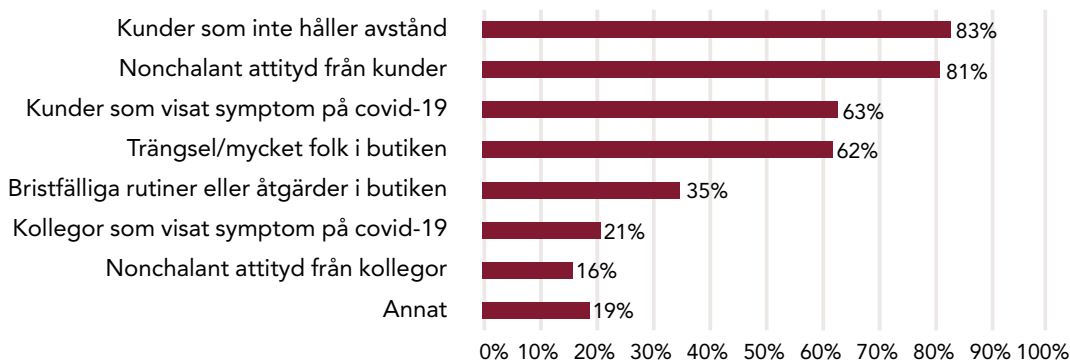
En stor majoritet av dem som svarat på enkäten, 86 procent, säger att de själva följt Folkhälsomyndighetens rekommendationer i hög utsträckning. Men att vistas på butiksgolvet utan skydd, där kunder ofta är för nära, har lett till stark oro för väldigt många.

Det som oroar mest är att man ska smitta någon i familjen eller närstående, att man själv ska smittas av covid-19 och att man själv ska bli allvarligt sjuk. Så här uttrycker sig en av dem som svarat på enkäten:

”Man åker till jobbet med en klump i magen, varje gång, ’är det idag jag skall bli smittad?’. Rädslan för att bli smittad eller föra smitta vidare har gjort att jag knappt besökt en enda annan affär på nästan ett år.”

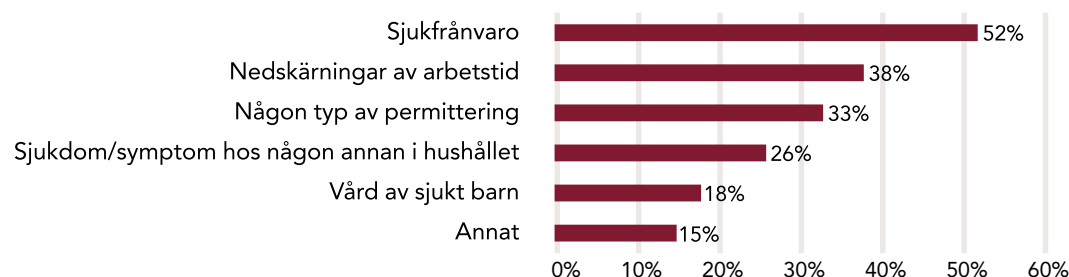
Andel som har upplevt stark oro över att smittas av covid-19 i butiken de arbetar i, på grund av följande

Men varför är man rädd för att bli smittad? Framför allt grundar sig oron på att kunder inte håller avstånd (83 procent) och att de har en nonchalant attityd (81 procent). Men trängsel i butiken och att kunder visar symptom är också orsaker (63 respektive 62 procent). En dryg tredjedel av de anställda är oroliga på grund av att butiken har bristfälliga rutiner eller åtgärder mot smitta.

En källa till oro har också varit rädslan att förlora inkomst. Många fler har oroat sig över det än de som faktiskt har förlorat inkomst. Framför allt har oron gällt att förlora inkomst vid sjukdom och på grund av nedskärningar i arbetstid. Ungefär hälften av alla respondenter har oroat sig över detta.

Andel som under covid-19-pandemin upplevt stark oro över att förlora inkomst på grund av följande orsaker

Stress och ökad arbetsbelastning i många butiker

Oavsett om butiken haft extra många kunder eller färre kunder har pandemin lett till stress och ökad arbetsbelastning för de anställda. Permitteringar och färre anställda i butiken samtidigt som tillfällig frånvaro inte ersatts är en orsak till stress för dem som jobbar kvar. Drygt hälften, 57 procent, av dem som besvarat enkäten har blivit stressade på grund av dessa orsaker.

Nära hälften, 48 procent, har blivit stressade på grund av att det kommit fler kunder än vanligt till butiken. Så här beskriver en anställd det:

”Den extrema ökningen av omsättning och arbetsbelastning under pandemin (arbetar inom hemelektronik) har lett till att jag nu reagerar mycket starkare på stress då vi upplevde vad som kändes som en de facto högsäsong som pågick från mars 2020 hela vägen in i 2021 och vidare.”

En annan anledning till stress är den ökade arbetsbelastningen som nya arbetsuppgifter och rutiner på grund av covid-19 har medfört (44 procent).

Stress och oro påverkar hela tillvaron

Butiksjobbet har alltså för många lett till en stark oro: över att smitta närstående, att själv bli sjuk men även att bidra till allmän smittspridning i samhället. Det har medfört att så många som åtta av tio haft mindre socialt umgänge på grund av arbetet. Hela 82 procent uppger också att de på grund av att de arbetat i butik haft mindre socialt umgänge. Sammantaget säger två av tre butiksanställda att pandemin har lett till sämre hälsa och välmående, på jobbet såväl som på fritiden.

